

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
УКРАЇНА

ЮРИДИЧНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала

Луганщина
МОЯ

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛА
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

*за сприяння
ПРОГРАМИ ООН ІЗ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗБУДОВИ МИРУ*

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ВЗАЄМОДІЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО І НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ»

23 жовтня 2020 року
м. Северодонецьк, Україна

Редакційна колегія :

Арсентьєва О.С., доц., к.ю.н.
Татаренко Г.В., доц., к.ю.н.
Котова Л.В., доц., к.ю.н.
Капліна Г.А., доц., к.ю.н.
Овчаренко Є.І., доц., д.е.н.

Рецензенти:

Барабаш Т. О., к.ю.н., Інститут управління і права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого, Україна, . Київ, Україна .
Домбровська А. В., к.ю.н. доц., ХНУМГ ім. О.М. Бекетова . Харків, Україна.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Взаємодія норм міжнародного і національного права крізь призму процесів глобалізації та інтеграції»: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів, співробітників ЗВО і наукових організацій, магістрантів, аспірантів, докторантів, представників громадських організацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств та інших установ (23 жовтня 2020 р.) – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. – 238 с.

Мета конференції – здійснення комплексного загальнотеоретичного та практичного дослідження проблем співвідношення норм міжнародного та національного права, пошук рішень з актуальних проблем сучасної правової науки; аналіз проблематики інтегрованості України у загальносвітові економічні, політичні та правові процеси; аналіз теоретико-методологічних аспектів впливу глобалізації на систему державного управління; аналіз та розробка нових механізмів створення системи державного управління; формування науково-методичного підґрунтя для законодавчого забезпечення та захисту національних інтересів України; формування наукових партнерських відносин між представниками науково-освітньої спільноти, органами влади і місцевого самоврядування та громадянського суспільства; покращення рівня наукової підготовки здобувачів вищої освіти та їх залучення до наукових досліджень.

Конференція відбулася за сприяння Програми ООН із відновлення та розбудови миру.

Програму ООН із відновлення та розбудови миру реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО). Програму підтримують тринадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз (ЄС), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Посольство США в Україні, а також уряди Великої Британії, Данії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Швейцарії, Швеції та Японії.

Друкуються в авторській редакції.

УДК: 342.7: 327 (478)

© Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2018

© Луганська обласна державна адміністрація, 2020

ПАНЕЛЬ VII
ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ: КОНЦЕПЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА
СВІТОВА ПРАКТИКА

ВПРОВАДЖЕННЯ РИЗИК ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ
В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ
ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Внукова Н.М.,
д.е.н., проф., професор ХНЕУ ім. С.Кузнеця,
пров.н.с. НДІПрЗІР НАПрНУ,
м.Харків, Україна

Актуальність. 2020 року рахується вже 31 – річниця створення FATF (Financial Action Task Force), міжнародної організації щодо протидії відмивання коштів у світі [8].

За розслідуванням, опублікованим 20 вересня 2020 року, світові банки здійснили підозрілі транзакції на 2 трильйони доларів за 20 років [6]. Великі західні банки, в тому числі JPMorgan та Deutsche Bank, допомагали злочинним мережам у всьому світі, в тому числі із України, передавати та приховувати гроші.

Отже, потрібні сучасні дії з боку FATF та інших міжнародних організацій щодо запобіганню відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. 2012 року прийняті нові Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення, в які вносяться зміни щодо актуалізації розвитку системи протидії злочинним діям [2].

Виклад основної частини. 6 грудня 2019 року в Україні прийнятий новий закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [4], в який

протягом 2020 року вже тричі вносились зміни, рахуючи рухливість подій, в якому повною мірою враховані положення Міжнародних стандартів FATF та гармонізовані положення із європейським законодавством.

Перший мандат FATF був сформований 1990 року через 40 рекомендацій, які надалі декілька разів переглядались. 2001 року відбулось розширення мандату на протидію фінансуванню тероризму (ФТ), 2008 – на боротьбу з фінансуванням зброї масового ураження (РЗ).

Особливістю міжнародних стандартів (ст.1) [2] – це запровадження ризико-орієнтованого підходу на реалізацію протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового ураження.

Основні зміни і вимоги міжнародних стандартів стосуються прозорості власників суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ); посилення міжнародного співробітництва з обміну інформацією; актуалізація вимог до фінансових груп; загальне охоплення контролем всіх членів суспільства; врахування нових загроз щодо фінансування зброї масового знищення і тероризму; боротьба з корупцією і податковими злочинами.

Запровадження ризик орієнтованого підходу змінює систему нагляду через впровадження концепції пруденційного нагляду через попередження злочинів у сфері фінансового моніторингу, що повною мірою відповідає новим Міжнародним стандартам FATF щодо рекомендацій у сфері протидії легалізації злочинних доходів [1].

Впровадження ризик-орієнтованого підходу є першим стандартом. При його застосуванні дії щодо фінансового моніторингу ґрунтуються на оцінці ризиків. Фінансові установи та визначені нефінансові установи та професії (ВНУП) повинні мати процедури виявлення, оцінки, моніторингу, управління та зниження ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму.

Загальний принцип ризик орієнтованого підходу (РОП), що базується на оцінці ризиків, полягає в тому, що у разі виявлення підвищених ризиків, країнам слід вимагати від фінансових установ та ВНУП вживати посилені заходів щодо управління та зниження цих ризиків, і відповідно, у разі виявлення нижчих ризиків – дозволяти застосування спрощених заходів.

Сутність дій з РОП полягає у тому, що під час оцінки ризиків фінансові установи та особливо ВНУП повинні враховувати всі суттєві фактори ризику перед тим, як визначати рівень загального ризику і відповідний рівень заходів з їх мінімізації. Вони можуть класифікувати

заходи залежно від типу та рівня ризику для різних чинників ризику (наприклад, в конкретній ситуації, можуть застосовуватися стандартні заходи належної перевірки клієнта щодо прийняття клієнта, але слід застосовувати посилені заходи перевірки клієнта при постійному моніторингу, або навпаки).

Відповідно до 15 стандарту [2] щодо нових технологій країни та фінансові установи повинні здійснювати ідентифікацію та оцінку ризиків відмивання коштів або фінансування тероризму, які можуть виникнути у зв'язку з: розвитком нових продуктів або новою діловою практикою, включаючи нові механізми постачання; використанням нових або таких, що розвиваються, технологій. Під дію цього стандарту підпадають операції з крипто активами, які все більше демонструють їх залучення до відмивання коштів та фінансування тероризму.

У Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [4] приділено значну увагу запровадженню РОП, введено поняття неприйнятно високий ризик та сформовано вимоги до належної перевірки клієнта з посиленими чи спрощеними заходами за РОП. Все це може сприяти більш відповідальному ставленню до організації системи фінансового моніторингу у фінансових установах, зокрема, банках.

Прикладом великої міжнародної мережі відмивання грошей може бути розслідування правоохоронних органів Молдови, Служби з фінансового моніторингу Молдови і Служби з попередження та боротьби з відмиванням грошей Національного центру з боротьби з корупцією Молдови схеми виведення з Росії через Молдову майже 700 млрд. рублів, в якій брав участь 21 банк. Вперше про цю найбільшу операцію із відмивання грошей у Східній Європі, названу «Ландроматом», подано інформацію 2014 року. Тоді стало відомо про виведення з Росії з 2011 по 2014 рік 22 млрд доларів (близько 700 млрд рублів). Гроші вивели під виглядом виконання незаконних судових рішень, прийнятих молдавськими судьями. Відтоді по всьому світу було порушено кримінальні справи, деякі з європейських банків, які брали участь у відмиванні російських грошей, були позбавлені ліцензій або оштрафовані [3].

За останні чотири роки НБУ зафіксовано достатньо велику кількість широко диверсифікованих видів порушень банками вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, та впроваджено адекватні до них заходи впливу [5].

При виконанні фундаментального наукового дослідження МОН «Ризик орієнтований підхід для забезпечення протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» за участі автора разом з О.Безродною [7] систематизовану на основі даних НБУ інформацію щодо застосованих заходів впливу до банків за виявлені порушення у 2018-2020 рр. (станом на 01.07.2020 р.) проаналізовано через розподіл показників штрафних санкцій, застосованих до банків, у розрізі двох груп: група 1 – банки, до яких застосовано заходи впливу лише у формі штрафів; група 2 – банки, до яких застосовано заходи впливу у формі штрафів та письмових застережень одночасно. Узагальнений аналіз виявлених тенденцій у обох групах банків дозволяє зробити висновок, що більшою мірою схильними до продукування ризиків ВК/ФТ є банки з вітчизняним приватним капіталом, які певною мірою можуть ігнорувати зниження ризиків. Це свідчить про недостатній розвиток систем протидії ВК/ФТ у цих банках. Між тим, банки з іноземним капіталом є більш обізнаними у цих питаннях, мають чіткі настанови, досвід та більш жорсткий контроль з боку закордонних засновників, тобто, більшою мірою враховують дію міжнародних стандартів.

Висновки. Впровадження ризик орієнтованого підходу в системі фінансового моніторингу за міжнародними стандартами є актуальним завданням з удосконалення організації системи фінансового моніторингу в Україні. Суттєві зміни щодо законодавчого врегулювання цього завдання протягом 2019-2020 років спрямовані на більш глибокі перетворення в цій сфері, посиленні заходів впливу на суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо виконання вимог міжнародних стандартів із протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму.

Література

1. Внукова, Н. Н. *Риск-ориентированный подход в борьбе с отмыванием средств и финансированием терроризма в законодательстве Украины в соответствии с международными стандартами [Электронный ресурс] / Н. Н. Внукова // Борьба с преступностью: теория и практика : те-зисы докладов VIII Международной научно-практической конференции (Могилев, 23 апреля 2020 года) / Министерство внутренних дел Республики Беларусь, учреждение образования «Могилевский институт Министерст-ва внутренних дел Республики Беларусь» ; редкол.: Ю. П. Шкаплеров (отв. ред.) [и др.]. — Могилев : Могилев. институт МВД, 2020. — 1 электрон. опт. диск (CD-R). — С. 33–36.*

2. Міжнародні стандарти щодо боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення - рекомендації FATF 2012 року (зі змінами станом на жовтень 2018 року). URL: https://fii.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodni-standarti/standarti_FATF/standarti-FATF.html

3. Найбільша схема із відмивання грошей у Східній Європі. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/1831961-naubilsha-shema-iz-vidmivannya-groshey-u-shidniy-evropi-jurnalisti-rozpovili-yak-z-rosiji-viveli-22-milyardi-video.html>

4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 25, ст.171.

5. Про застосування Національним банком України заходів впливу: положення (затверджене Постановою правління НБУ 17.08.2012 № 346). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12?#Text>

6. Світові банки здійснили підозрілі транзакції на 2 трильйони доларів за 20 років – розслідування. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rozsliduvannya-icij/30848811.html>

7. Bezrodna O. S. *Strategic Risk of a Bank: Assessment Proposals and Interrelation with the Compliance Risk* // Бізнес Інформ. – 2019. – № 12. – С.317-324.

8. FATF .URL: <https://www.fatf-gafi.org/>

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ

Капліна Г. А.

*к. ю. н., доцент юридичного факультету СХУ ім. В. Даля,
м. Севєродонецьк, Україна*

Чигрінова Е. О.

*бакалавр спеціальності 081 «Право»
юридичного факультету СХУ ім. В. Даля,
м. Севєродонецьк, Україна*

Тема перехідного правосуддя актуальна для України, оскільки вже станом на сьогодні існує безліч злочинів, вчинених особами, які були причетні до розв'язування збройного конфлікту на Сході України або були безпосередніми учасниками бойових дій на стороні незаконних збройних формувань (далі-НЗФ). Безліч вчених-правників приділили свою увагу дослідженню сутності, важливих складових, та деяких аспектів процесу

Гуркіна В.В.
ПРОЛЕМА ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
В КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ
136

Качурін С.Г.
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗМІСТУ НОРМИ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ
ДЛЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
140

Нитченко М.Ю.
КОНЦЕПЦІЯ «ПЛОДИ ОТРУЙНОГО ДЕРЕВА» У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОЦЕСІ
145

Руденко М.В.
ТЕРИТОРІАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСАДА ПОБУДОВИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ
ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ
148

Сташевська І. В.; Сердюков С. Є.
ГАРАНТІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА В КОНТЕКСТІ
ЙОГО МАТЕРІАЛЬНОГО І СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: БАГАТОРІЧНА
НЕГАТИВНА ПРАКТИКА
153

ПАНЕЛЬ VII
ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ: КОНЦЕПЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТОВА
ПРАКТИКА
158

Внукова Н. М.
ВПРОВАДЖЕННЯ РИЗИК ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ
ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ
158